

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до підготовки і складання
комплексного державного іспиту за фахом**

для студентів першого (бакалаврського) рівня
за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізична культура)
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

УДК 378.22 (072) : 796
М 54

М 54 Методичні вказівки до підготовки і складання комплексного державного іспиту за фахом для студентів першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізична культура) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка // С.С. Возний, І.Г. Глухов, І.В. Городинська, Ю.А. Грабовський, І.І. Корольова, В.Ю. Коваль, О.С. Кольцова, І.В. Маляренко, О.Б. Пришва, В.С. Руденко, С.І. Степанюк. – Херсон: вид-во ФОП Вишемирський В. С., 2019. – 36 с.

ISBN 978-617-7783-27-4

Укладачі: **Возний С.С.** – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, завідувач кафедри медико-біологічних основ фізичного виховання та спорту Херсонського державного університету;
Глухов І.Г. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри медико-біологічних основ фізичного виховання та спорту Херсонського державного університету;
Городинська І.В. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання Херсонського державного університету;
Грабовський Ю.А. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання Херсонського державного університету;
Корольова І.І. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач загальноуніверситетської кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова;
Коваль В.Ю. – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання Херсонського державного університету;
Кольцова О.С. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання Херсонського державного університету;
Маляренко І.В. – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, завідувач кафедри теорії та методики фізичного виховання Херсонського державного університету;
Пришва О.Б. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання Херсонського державного університету;
Руденко В.С. – викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання Херсонського державного університету;
Степанюк С.І. – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання Херсонського державного університету.

Рецензенти: **Блах В.С.** – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент загальноуніверситетської кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова
Лук'янченко М.І. – доктор педагогічних наук, професор, директор інституту фізичної культури і здоров'я Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Розглянуто

*на засіданні кафедри теорії та методики фізичного виховання
(протокол від 04 березня 2019 № 7).*

Схвалено

Науково-методичною радою факультету фізичного виховання та спорту ХДУ (протокол від 18 березня 2019 № 4)

Погоджено

Науково-методичною радою ХДУ (протокол від 19 червня 2019 № 5)

Затверджено

Вченою радою ХДУ (протокол від 24 червня 2019 № 12)

ISBN 978-617-7783-27-4

УДК 378.22 (072) : 796
© Колектив авторів, 2019
© ФОП Вишемирський В.С., 2019

ЗМІСТ

Розділ 1. Підготовка до комплексного державного іспиту за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізична культура)	4
1.1. Мета й функції комплексного державного іспиту	4
1.2. Загальні вимоги до організації комплексного державного іспиту за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізична культура) у ХДУ	8
1.3. Особливості підготовки до державного комплексного іспиту	9
1.4. Критерії екзаменаційних оцінок і методика оцінки результатів державного іспиту	11
Розділ 2. Програми та питання комплексного державного іспиту	14
2.1. Педагогіка та психологія фізичного виховання і спорту	14
2.1.1. Програма атестації здобувачів ступеня вищої освіти з педагогіки та психології фізичного виховання і спорту	14
2.1.2. Питання до атестації на здобуття ступеня вищої освіти "бакалавр" з педагогіки та психології фізичного виховання і спорту для денної та заочної форм навчання	22
2.1.3. Література	25
2.2. Теорія та методика фізичного виховання	26
2.2.1. Програма до атестації здобувачів ступеня вищої освіти з теорії та методики фізичного виховання	26
2.2.2. Питання до атестації на здобуття ступеня вищої освіти "бакалавр" з теорії та методики фізичного виховання для денної та заочної форм навчання	29
2.2.3. Література	33

РОЗДІЛ 1

ПІДГОТОВКА ДО КОМПЛЕКСНОГО ДЕРЖАВНОГО ІСПИТУ ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 014 СЕРЕДНЯ ОСВІТА (ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА)

1.1. Мета й функції комплексного державного іспиту

Атестація здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр» зі спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура) проводиться у формі комплексного іспиту за фахом, захисту дипломної роботи та завершується видачою документу державного зразка про присудження йому ступеня бакалавра із присвоєнням кваліфікації: Бакалавр освіти; Вчитель фізичної культури.

Відповідно до навчального плану за освітньо-професійною програмою "Середня освіта (Фізична культура)" вибрано структуру завдань державної атестації випускників згідно з наступним варіантом: захист дипломної роботи та комплексний державний іспит за фахом який складається з двох модулів. Перший модуль – педагогіка та психологія фізичного виховання і спорту; другий – теорія та методика фізичного виховання.

Комплексний державний іспит за фахом з підготовки фахівців за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти є продовженням освітньо-виховного процесу, складовою частиною завершального етапу підготовки бакалаврів за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізична культура) галузі знань 01 Освіта / Педагогіка.

Мета комплексного державного іспиту зумовлюють і його функції. Головною з них є контроль та оцінка рівня компетентностей випускника, отриманих студентом протягом навчання. Важливе значення має функція виявлення навичок вирішення практичних завдань, конкретного аналізу проблемних ситуацій на мікроекономічному рівні. Комплексний державний іспит виконує ще й важливу виховну функцію.

Керуючись принципами гуманізму, демократизму, принципами організації процесу фізичного виховання і враховуючи національні засади виховання і регіональні особливості, передовий вітчизняний і світовий досвід, з метою формування системи знань про фізичну культуру, яка відповідає сучасності і віковим особливостям різного

контингенту населення в процесі фізичного виховання, випускник повинен **показати володіння фаховими компетентностями:**

- здатність використовувати під час навчання та виконання професійних завдань базові знання з теорії і методики фізичного виховання;

- здатність використовувати різні методи та прийоми навчання, виховання та соціалізації особистості;

- здатність визначати закономірності, розвиток і форми психічних проявів людини, а також формувати мотиваційно-ціннісні орієнтації особистості;

- здатність організовувати та здійснювати навчально-виховну діяльність у позаурочний та позанавчальний час.

Атестація на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» на факультеті фізичного виховання та спорту призначена виявити рівень знань та вмінь з циклу фундаментальних і професійно-орієнтованих дисциплін, що відповідають ступеню вищої освіти “бакалавр” згідно стандарту вищої освіти, затвердженого Міністерством освіти і науки України.

Атестація на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» побудований за модульно-блочною системою таким чином:

- перший модуль – педагогіка та психологія фізичного виховання і спорту;

- другий модуль – теорії та методики фізичного виховання.

Кожний модуль складається з програм дисциплін, які входять до нього і розкривають загальний зміст і основні вимоги щодо знань і умінь ступеня вищої освіти “бакалавр”, а також питання основних теоретичних і практичних положень.

При складанні атестації здобувачів ступеня вищої освіти «бакалавр» студент повинен дати кваліфіковану змістовну відповідь на два питання (по одному з кожного блоку). При необхідності відповідь доповнюється прикладами практичного використання тих чи інших видів і методів діяльності викладача (методичні розробки виховних заходів, структура плану-конспекту уроку, методики спортивного тренування, підготовка та проведення позашкільних заходів та ін.)

Підсумкова атестація здобувачів ступеня вищої освіти “бакалавр” проводиться у вигляді державного іспиту та захисту дипломної роботи. Дипломна робота бакалавра – самостійно виконана науково-дослідна робота здобувача ступеня вищої освіти бакалавр, головною метою і змістом якої є наукові дослідження з новітніх питань теоретичного або прикладного характеру за профілем підготовки. Основне завдання дипломної роботи – продемонструвати уміння самостійно вести науковий пошук і розв’язувати конкретні наукові та методичні завдання.

Студент, який виконує дипломну роботу:

- самостійно оцінює актуальність і значущість проблеми, пов’язаної з темою дипломної роботи;
- здійснює збір, обробку, систематизацію та аналіз даних наукових досліджень з теми дипломної роботи;
- вивчає, аналізує і узагальнює існуючий науково-методичний та дослідницький досвід;
- усебічно досліджує проблему, приймає самостійні рішення щодо вибору методів та бази дослідження;
- оформлює результати дослідження відповідно до вимог щодо дипломної роботи ХДУ;
- несе повну відповідальність за зміст та оформлення дипломної роботи;
- проводить апробацію результатів дослідження на наукових та/або науково-практичних конференціях;
- готує до друку статті за результатами дослідження;
- готує засоби візуалізації результатів дипломної роботи (комп’ютерні презентації, програми, відеоролики, друковані посібники).

Обсяг дипломної роботи 35 - 45 сторінок друкованого тексту; кількість наведених бібліографічних джерел у переліку повинна бути в межах 40 ± 10 .

Очікувані результати навчання:

студент як суб’єкт буде здатен:

- *пояснювати* принципи, засоби та методи фізичного виховання; *інтерпретувати* теорію навчання рухових дій; *планувати та застосовувати* методику розвитку фізичних якостей;

визначати форми організації занять у фізичному вихованні з урахування статевовікових особливостей дітей та молоді;

- *демонструвати* знання наукової педагогічної термінології та уміння виявляти шляхи застосування педагогічних знань у практиці професійної діяльності; *пояснювати* дидактичні принципи та *інтерпретувати* особливості їх реалізації в навчальному процесі, *застосовувати* методи організації процесу навчання; *демонструвати* знання основ психології особистості, характеристики психологічних процесів, психічних станів та психологічних якостей особистості; *визначати* особливості формування особистості у різні вікові періоди;

- *здійснювати* пошук нової інформації, що міститься в різноманітних друкованих та інформаційних джерелах, користуючись відповідним пошуковими методами і системами; *володіти* сучасними методами наукового дослідження, які застосовуються у сфері фізичної культури та спорту, *використовувати* методи математичної статистики, робить висновки у відповідності до поставлених завдань; *планувати та здійснювати* наукове дослідження з проблем фізичної культури і спорту.

Комплексний державний іспит за фахом 014 Середня освіта (Фізична культура), за умов всебічного аналізу його результатів, дозволяє найбільш вичерпно з'ясувати позитивний досвід та недоліки в організації, змісті й методиці викладання фахових дисциплін, а також самостійної роботи студентів.

Все це дає можливість визначити конкретні заходи щодо удосконалення викладання фахових дисциплін, накреслити шляхи поліпшення взаємозв'язку та спадкоємності у їх викладанні.

Таким чином, комплексний державний іспит в значно більшій мірі, аніж курсові іспити, є засобом всебічного впливу на особистість студента і має контрольну, пізнавальну та виховну функції.

1.2. Загальні вимоги до організації комплексного державного іспиту за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізична культура) у ХДУ

Згідно до навчального плану комплексний іспит за фахом має три модулі. I модуль - педагогіка та психологія фізичного виховання і спорту; II модуль - теорія та методика фізичного виховання. Іспит складають випускники в один день.

Розклад комплексного державного іспиту складається деканатом факультету фізичного виховання та спорту, узгоджується з навчальним відділом університету, затверджується проректором з навчальної та науково-педагогічної роботи університету і доводиться до відома всіх учасників іспиту не пізніше як за місяць до його початку.

Проведення іспиту здійснюється екзаменаційною комісією. Екзаменаційна комісія формується щорічно на період проведення іспиту з числа професорсько-викладацького складу кафедр теорії та методики фізичного виховання, медико-біологічних основ фізичного виховання та спорту, олімпійського та професійного спорту в кількості чотирьох осіб на чолі з головою - висококваліфікованим фахівцем в галузі фізичного виховання. Як правило, голова комісії – запрошений фахівець з іншого навчального закладу, або висококваліфікований фахівець з закладу освіти. Персональний склад комісії затверджується ректором університету не пізніше як за три місяці до початку державного іспиту. Для ведення протоколів екзаменаційної комісії призначається технічний секретар з числа співробітників факультету.

Процедура іспиту передбачає наступне: студенти почергово витягують білети, отримують завірений печаткою папір для відповідей окремо до кожного модулю. На кожному аркуші студентом вказується прізвище, ім'я, по-батькові, номер і назва модулю, переписується відповідне питання з білету. В кінці відповіді студентом ставиться особистий підпис. Допускається написання відповіді з обох боків аркуша. У разі необхідності, студент має право на додатковий аркуш. Тривалість державного комплексного іспиту –

3 години. Протягом цього часу студенти мають право тимчасово (не більше п'яти хвилин) вийти з аудиторії за необхідністю.

Студенту надається можливість користуватися програмами з кожної дисципліни, що включені до комплексного державного іспиту за фахом.

Якщо при підготовці відповіді на державному іспиті випускник користувався не дозволеними довідковими матеріалами, або засобами зв'язку, члени комісії приймають рішення про видалення випускника з іспиту з подальшим внесенням до протоколу екзаменаційної комісії запис «Видалений».

У кінці іспиту студент здає білет та оформлені відповіді членам екзаменаційної комісії, яка їх перевіряє і оцінює. В кінці засідання комісії, при обов'язковій присутності голови, заповнюється зведена екзаменаційна відомість. У зведеній відомості кожному випускнику ставиться одна підсумкова оцінка за кожний модуль, яка визначається за допомогою обговорення думок членів комісії. При проведенні обговорення голова комісії має право вирішального голосу.

Підсумкова оцінка вноситься до протоколу і залікову книжку студента, закріплюється підписом голови екзаменаційної комісії і всіх присутніх на засіданні комісії членів ЕК.

Підсумки роботи екзаменаційної комісії студентам повідомляє її голова - оголошує виставлені оцінки у той же день. Виставлені оцінки не переглядаються.

Зведена екзаменаційна відомість і залікові книжки студентів випускників передаються в деканат.

Студентам, які не склали комплексний державний іспит за фахом з поважних причин (підтверджених документально), ректором ХДУ може бути надана можливість складання іспиту під час захисту дипломної роботи або і інший день роботи ЕК.

1.3. Особливості підготовки до державного комплексного іспиту

Іспити - це відповідальний період в житті будь-якої людини, так як саме від їх результатів залежить майбутнє. Кожному, хто хоч раз здавав іспити, відомо, що відбувається не тільки перевірка знань, а й

важка перевірка особистості, яка вимагає мобілізації всіх розумових і психологічних сил.

Іспит - найбільш складна стресова ситуація, що ставить особливі вимоги до людини, до його особистісних якостей, до його психічної стійкості. А вміння не губитися в складних ситуаціях, навіть якщо вони повторюються, саме собою не приходить.

Звичайно, головною умовою успішної здачі іспиту була і залишається ґрунтовна предметна підготовка. Але крім цього важливим критерієм успіху на іспиті є емоційна стійкість, вміння не впадати в паніку, не дивлячись ні на що. Безпосередню підготовку до іспиту можна проводити, як мінімум за трьома напрямками:

Перший напрямок. Після прочитання запитання знайдіть відповідь у конспекті, доповніть інформацію з рекомендованих джерел. В цьому випадку сприймайте відповідь як інформацію і обов'язково перевірте себе на подібних запитаннях. При такому підході система питань керує вашою підготовкою, бо відображає структуру предмета і охоплює весь обсяг необхідних знань.

Другий напрямок. Завчасно повторивши розділ за підручником, спробуйте письмово відповісти на питання (на враховуючи час), а потім звірте відповіді. Прогалини у знаннях відразу ж стануть помітні. Після відповідної корекції знань і усунення недоліків в них, відповідайте на аналогічні питання.

Третій напрямок. Полягає у повній імітації іспиту, а саме - ви ставите перед собою годинник і намагаєтесь відповісти на запитання з урахуванням часу.

Повноцінну підготовку до іспитів дає розумна комбінація всіх трьох напрямків: першого і другого, якщо в запасі достатньо часу, а саме підготовка розпочата завчасно; третього - напередодні екзамену (у всякому разі, цей спосіб дасть вам реальну картину ваших знань і рівня підготовки).

Поради:

✓ Зосередьтесь на матеріалі, що вивчаєте. Вимкніть всі телекомунікаційні засоби. Не відволікайтесь на сторонні речі. Плануйте обсяг матеріалу на день.

✓ Вивчення будь-якого матеріалу передбачає його розуміння. Не зрозумілий, не усвідомлений матеріал навряд чи запам'ятається.

✓ Дуже важливо налаштувати себе на засвоєння матеріалу, від цього залежить час збереження вивченого у пам'яті.

✓ Час підготовки до екзамену необхідно розумно розподілити. Нема сенсу займатися багато часу витратити без перерви. Краще вчити блоками – засвоїли тему, закріпили – відпочили. Після відпочинку – повторення вивченого, і можна переходити до нової теми.

✓ Підготовка до екзаменів не повинна відбуватися вночі – навпаки, готуючись до екзаменів необхідно добре виспатись, особливо в останню ніч перед екзаменом, тоді мислення, пам'ять, кмітливість будуть набагато кращими і відповіді більш повними.

1.4. Критерії екзаменаційних оцінок і методика оцінки результатів державного іспиту

Контроль успішності здобувача здійснюється з використанням методів і засобів, що визначенні в ХДУ. Академічні успіхи здобувача оцінюються за шкалою, яка застосована в ХДУ з обов'язковим переведенням оцінок до національної шкали та шкали ECTS. Критерії оцінювання наведені у таблиці 1.1.

Перевірка письмових відповідей бакалаврів проводиться за кожним модулем окремо. При цьому члени екзаменаційної комісії звертають увагу на:

- здатність творчо вирішувати різноманіття сучасних наукових проблем і практичних завдань у сфері фізичної культури і спорту на основі розвитку теоретико-методологічного мислення;
- повноту відповіді (кількість знань про об'єкти, що зазначені в питанні);
- глибину відповіді (сукупність усвідомлених знань про об'єкти);
- конкретність відповіді (вміння розкрити конкретні прояви узагальнених знань; довести на прикладах основні положення);
- системність відповіді (надання знань про об'єкт в системі, з виділенням структурних елементів, розташованих у логічній послідовності);
- розгорненість відповіді (здатність розгорнути знання в ряд послідовних кроків);

- усвідомленість відповіді (розуміння зв'язку між окремими знаннями; вміння виділити суттєві і несуттєві зв'язки).

Таблиця 1.1.

Критерії екзаменаційних оцінок

Національна шкала	Шкала ECTS	Кількість балів	Визначення ECTS
Відмінно	A	90-100	Здобувач має глибокі міцні і системні знання з усього теоретичного курсу, може чітко сформулювати дефініції, використовуючи спеціальну термінологію, володіє понятійним апаратом, знає основні проблеми теорії і методики фізичного виховання та спорту, її мету та завдання. Вміє творчо застосувати здобуті практичні вміння і навички при аналізі основних питань та використовує їх під час відповіді.
Добре	B	82-89	Здобувач має глибокі міцні ґрунтовні знання, використовує практичні навички, але може допустити неточності в формулюванні, незначні помилки в наведених прикладах.
Добре	C	75-81	Здобувач знає програмний матеріал у повному обсязі, має практичні вміння, але не вміє поєднувати теоретичні і практичні аспекти фізичного виховання та спорту. Відповідь його повна, логічна, але з деякими неточностями.
Задовільно	D	66-74	Здобувач відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння необхідності поєднання теорії і практики з фізичної культури та спорту, але допускає неточності в термінології, відповіді неповні, серед яких є значна кількість суттєвих.
Задовільно	E	60-65	Здобувач має базовий рівень знань, володіє необхідними вміннями та практичними навичками для вирішення стандартних завдань

Національна шкала	Шкала ECTS	Кількість балів	Визначення ECTS
			фізичного виховання; виявляє розуміння лише основних положень навчального матеріалу; здатний, з помилками та з додатковими питаннями, сформулювати визначення понять та категорій.
Незадовільно	FX	35-59	Здобувач мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності; слабо орієнтується в поняттях, визначеннях, не пов'язує теорію і практику фізичного виховання в єдину структуру
Незадовільно	F	<35	Здобувач не володіє необхідними знаннями, вміннями, навичками та науковими термінами, не використовує практичні вміння і навички з фізичного виховання, демонструє низький рівень теоретико-методичних знань та умінь.

Голова екзаменаційної комісії має право здійснити перевірку будь-яких відповідей студентів. Обов'язково головою перевіряються відповіді, оцінені викладачами максимальними та мінімальними балами. При виникненні спірних оцінок рішення приймається голосуванням членів екзаменаційної комісії. Після оцінювання всіх відповідей бакалаврів і затвердженні оцінок на закритому засіданні екзаменаційної комісії, результати оголошуються.

При оцінюванні захисту дипломної роботи екзаменаційна комісія звертає увагу на:

- аргументацію вибору теми та розкриття дослідження з урахуванням власного вкладу дослідника;
- логічність, послідовність, лаконічність викладання матеріалу дослідження;
- наявність презентації, що розкриває, доповнює, уточнює основні положення які виносяться на захист;
- компетентність, етика і культура ведення дискусії бакалаврів.

РОЗДІЛ 2

ПРОГРАМИ ТА ПИТАННЯ КОМПЛЕКСНОГО ДЕРЖВНОГО ІСПИТУ

2.1. Педагогіка та психологія фізичного виховання і спорту

2.1.1. Програма атестації здобувачів ступеня вищої освіти з педагогіки та психології фізичного виховання і спорту

Предмет і завдання педагогіки. Основні категорії педагогіки: виховання, навчання, освіта. Виникнення і розвиток педагогіки: виховання як суспільне явище, його історичний характер, генеза виховання.

Педагогічна наука і педагогічна практика. Система педагогічних наук. Методологія педагогіки і методи педагогічних досліджень. Структура педагогіки. Зв'язок її з іншими науками. Різноманітність течій зарубіжної педагогіки, сучасні концепції виховання.

Розвиток, виховання і формування особистості. Наукові вчення про соціальну сутність особистості. Поняття розвитку і формування особистості. Виховання як провідний фактор розвитку і формування особистості. Розвиток особистості, рушійні сили і закономірності розвитку особистості. Поняття формування особистості. Роль спадковості й середовища в розвитку і формуванні особистості.

Роль діяльності, активності і спілкування в розвитку і формуванні особистості. Проблема успадкування спеціальних задатків, інтелектуальних і моральних якостей. Особистість як об'єкт і суб'єкт виховання. Самовиховання особистості як умова ефективності її розвитку і виховання.

Вікові етапи у розвитку особистості школяра, їх характеристика. Особливості виховання учнів різного віку в навчальних і позашкільних закладах освіти всіх рівнів і типів. Шляхи підвищення ролі виховання в розвитку і формуванні особистості у відповідності до державної програми "Освіта" (Україна ХХІ ст.),

Закону про середню освіту, концепції національного виховання, концепції особистісно-зорієнтованого виховання.

Мета виховання, її об'єктивний характер. Ідеал національного виховання. Умови і фактори визначення цілей виховання. Зародження та розвиток ідеї про всебічний, гармонійний розвиток особистості. Основні напрямки всебічного розвитку особистості. Програма виховання як система цілей виховання. Мета виховання в сучасній українській школі.

Основні компоненти процесу навчання (мета, завдання, зміст, методи, засоби, форми організації навчання, результати). Структура діяльності вчителя в навчальному процесі: планування, організаційно-методичне забезпечення, стимулювання процесу навчання, контроль і регулювання навчально-пізнавальної діяльності, аналіз результатів навчання, виховання і розвитку учнів.

Характеристика принципів навчання. Спрямованість навчання на розв'язання взаємозв'язку завдань освіти, виховання і загального розвитку школярів. Науковість навчання. Систематичність і послідовність в навчанні. Зв'язок теорії з практикою, з життям, свідомість і активність. Доступність. Наочність в навчанні. Оптимальне поєднання різних методів навчання, класно урочних, групових і індивідуальних форм навчання. Забезпечення міцності знань, умінь і навичок. Принцип індивідуального підходу до учнів. Принцип емоційності навчання.

Поняття про методи навчання. Класифікація методів навчання, різні підходи до їх класифікації. Короткий огляд різних підходів до класифікації методів навчання в сучасній школі. Методи організації і самоорганізації навчально-пізнавальної діяльності. Методи стимулювання і мотивації учіння. Методи контролю і самоконтролю. Вибір методів навчання. Удосконалення методів навчання, їх ефективного використання у відповідності до сучасних нормативно-методичних, організаційних вимог Міністерства освіти і науки України щодо підвищення ефективності організації навчально-виховного процесу в школі.

Закон про середню освіту: стандарти освіти, розширення можливості вчителів у виборі оптимальних методів, форм і засобів

навчання. Взаємозв'язок інтенсифікації і оптимізації процесу навчання.

Процес виховання, його специфіка, структурні елементи, рушійні сили. Процес виховання як система. Особливості виховного процесу. Етапи процесу виховання: усвідомлення вихованцями норм і правил поведінки, формування ставлень учнів до норм і правил поведінки, формування поглядів і переконань, формування загальної спрямованості особистості. Організація процесу виховання. Управління процесом виховання.

Колектив як форма виховання. Ознаки колективу. Структура колективу. Основні типи учнівських колективів. Загальношкільний і первинний колектив, їх взаємозв'язок. Органи колективу, їх функції і умови ефективної діяльності. Актив колективу, методика роботи з ним.

Методи дослідження у віковій психології, загальні та специфічні їх характеристики. Психолого-педагогічний експеримент та його місце в системі дослідження психіки дітей.

Психологічні особливості підлітка. "Криза" підліткового віку та погляди на неї зарубіжних і вітчизняних вчених. Сучасний підліток – проблеми і протиріччя. Стадії підліткового віку. Соціальна ситуація психічного розвитку: фактор дорослості, поведінкова автономія, відкриття "я". Зміна орієнтації в учінні як провідній діяльності. Навчальний процес та підліток.

Становлення характеру дитини. Виховання в іграх та навчанні. Критерії вихованості дітей різного віку та їх психологічне обґрунтування. Закономірності виховання в підлітковому та юнацькому віці. Виховання в сім'ї та школі: психологічні аспекти. Співвідношення виховання та самовиховання в підлітковому та юнацькому віці. Виховання в сім'ї та школі: психологічні аспекти. Співвідношення виховання та самовиховання у 12-17 років. Роль однолітків та дорослих у формуванні морально-вольових якостей особистості. підліток і соціум. Відхилення в поведінці та спілкуванні в підлітковому віці; закономірності та можливості перевиховання і корекційної роботи з дітьми з відхиленням в поведінці. Роль педагога у виховному впливові на розвиток особистості підлітка і старшокласника.

Предмет та завдання педагогіки фізичного виховання.

Сутність педагогіки фізичної культури, її предмет і завдання. Джерела та причини виникнення педагогіки фізичної культури. Методи науково-педагогічних досліджень. Предмет педагогіки фізичної культури. Наукові основи та джерела педагогіки спорту. Основні поняття спорту як педагогічного явища. Методи дослідження педагогічних проблем спорту. Особливості діяльності у фізичній культурі. Педагогічна технологія і методика фізичної культури.

Специфіка діяльності вчителя фізичної культури. Поняття про діяльність та її етапи. Загальні цілі, завдання і функції учителя фізичної культури. Умови діяльності учителя фізичної культури. Педагогічна спрямованість особистості учителя фізичної культури. Знання (ерудиція) учителя фізичної культури. Уміння учителя фізичної культури. Професійно важливі якості учителя фізичної культури. Авторитет учителя фізичної культури. Динаміка професійної самосвідомості вчителя фізичної культури. Критерії ефективності діяльності вчителя фізичної культури. Особливості адаптації до професійної діяльності починаючих учителів фізичної культури. Типові утруднення учителя фізичної культури в педагогічній діяльності. Способи підвищення професійної майстерності учителя фізичної культури. Фактори, що впливають на задоволеність учителя фізичної культури своєю роботою. Методи і правила психолого-педагогічного вивчення особистості школяра учителем фізичної культури. Загальні уявлення про стиль діяльності. Характеристика різних стилів діяльності учителів фізичної культури. Стили керівництва учителів фізичної культури. Особливості керівництва у вчителів фізичної культури різної статі.

Дидактика фізичного виховання. Основні поняття дидактики та завдання навчання. Принципи навчання. Методи навчання. Принцип виховуючого і розвиваючого навчання; принцип свідомості (зв'язку з життям, з виробництвом); принцип наочності; принцип активності (ініціативи і творчості); принцип доступності (індивідуального підходу); принцип систематичності і послідовності (наочності, поступовості); принцип міцності (повторності, циклічності). Класифікація методів навчання за джерелом знань.

Методи навчання за характером пізнавальної діяльності. Управління навчальним процесом і його організація.

Активізація діяльності учнів на уроці фізичної культури. Види активності учнів на уроці фізичної культури. Інтерес до фізичної культури як фактор підвищення активності учнів на уроці. Задоволеність учнів уроками фізичної культури і фактори, що її визначають. Роль біологічного фактора в прояві учнями рухової активності. Створення позитивного емоційного фону на уроці. Правильна постановка завдань на уроці. Оптимальна завантаженість учнів на уроці. Сутність управління та його особливості у навчальному процесі. Зміст і можлива послідовність навчально-виховних завдань. Форми організації завдань з фізичного виховання. Способи підвищення активності учнів на уроці фізичної культури. Дотримання дидактичних принципів. Принцип свідомості, зв'язку навчання з життям, підкріплення. Принцип диференційного підходу до учнів, принцип міцності.

Виховання в умовах занять фізичною культурою. Мета і завдання при заняттях фізичною культурою. Особливості виховного процесу, його принципи та засоби. Методи виховання. Група принципів, що характеризують змістовну сторону виховного процесу. Група принципів, що визначають умови в яких варто проводити виховання. Група принципів, що містить вимоги до організації виховного процесу. Група принципів, що містить методичні вимоги до здійснення виховного впливу. Засоби виховання, що використовують в спортивній діяльності. Методи формування моральної свідомості. Загальна характеристика методів організації життя і діяльності. Структура виховного процесу.

Формування колективу і виховання в ньому учнів при заняттях фізичною культурою. Особливості формування колективу. Стадії розвитку колективу учнів. Шляхи формування колективу учнів в процесі занять фізичною культурою. Педагогічні вимоги в поєднанні з контролем. Методи організації позитивного досвіду. Методи організації діяльності. Спонування і гальмування як методи управління поведінкою. Методичні прийоми. Психологічні особливості виховання учнів у колективі. Суспільна думка як інструмент впливу на особистість. Умови успішного впливу

суспільної думки як виховної сили. Форми появи самостійності на уроці фізичної культури та у позакласній роботі. Формування в учнів потреби у систематичних самостійних заняттях фізичною культурою. Формування суспільної активності учнів.

Формування моральності учнів в процесі занять фізичною культурою. Умови формування моральності учнів. Етапи формування моральної поведінки. Формування моральних якостей. Формування моральності учнів при розгляді певних педагогічних ситуацій. Виховання – об'єктивна потреба тренера. Керівництво навчально-виховним процесом та рівні педагогічної майстерності. Постановка виховних завдань. Зміст виховних завдань. Комплексний підхід до виховання та складання плану виховної роботи. Ведення особистих щоденників вихованцями та керівництво самовихованням. Психологічна характеристика організаторської діяльності учнів. Виховання в учнів прагнення до самовдосконалення в процесі занять фізичною культурою. Самопізнання і самооцінка як збудники самовдосконалення.

Виховання учнів з відхиленням від норм поведінки в процесі занять фізичною культурою. Недисциплінованість учнів та її причини. Способи виховання дисциплінованості і виправлення недисциплінованості учнів. Виховання важких підлітків в процесі занять фізичною культурою. Виховання учнів з відхиленням від норм поведінки за певними педагогічними ситуаціями. Поняття дисципліни та порушення, що викликані незнанням або помилковим розумінням дисциплінарних норм. Порушення дисципліни, що викликані недостатньою вихованістю учнів. Прагнення пізнати свої можливості і придбати авторитет у товаришів. Порушення дисципліни, що викликане емоційною збудженістю класу. Порушення ділових взаємовідносин з вчителем. Етапи і засоби самовиховання підлітків і старших школярів. Реалізація програми самовиховання. Вікові особливості самовиховання. Типові помилки самовиховання. Завдання учителя фізичної культури по керівництву самовихованням учнів.

Вступ у психологію фізичної культури. Предмет психології фізичної культури. Педагогічна спрямованість психології фізичного виховання. Психологія спорту як наука. Взаємозв'язок психології

фізичного виховання і психології спорту. Завдання психології фізичної культури. Особливості діяльності у фізичній культурі. Психологічна систематика видів спорту.

Емоційно-вольова сфера особистості учня. Загальна характеристика емоцій, почуттів та волі. Вікові особливості емоційної сфери особистості учня. Вікові особливості вольових проявів учнів. Розвиток вольових якостей учнів. Учень як об'єкт діяльності вчителя фізичної культури. Співвідношення біологічного й індивідуального в людині. Індивідуальні властивості учнів. Інтелект і здібності. Суб'єктивні відношення особистості. Самосвідомість і самооцінка. Характер. Емоції. Почуття. Вольова сфера особистості учня. Функції волі та вольові якості. Самодетермінація (мотивація). Самоініціація і самоконтроль; самостимуляція і самообілізація. Психомоторна сфера особистості учнів. Якості, що характеризують швидкодію. Витривалість. М'язова сила. Координованість як результат координації. Вікові зміни рухових якостей.

Увага та сприйняття учнів у навчальній діяльності. Сутність уваги та сприйняття і їх роль у навчанні. Способи підтримки стійкої уваги на уроці фізичної культури. Організація ефективного сприйняття навчального матеріалу на уроці фізичної культури. Види уваги і їх механізми. Властивості уваги і її прояв при виконанні фізичних вправ. Вікові особливості уваги школярів. Розвиток уваги на уроках фізичної культури. Особливості використання різних видів уваги на уроці фізичної культури. Етапи і рівні сприйняття. Види сприйняття і їх використання в процесі фізичного виховання школярів. Сутність сприйняття, його характеристики і роль у навчанні. Властивості сприйняття і їх облік у процесі фізичного виховання учнів. Мислення і його роль у навчанні. Розумові операції. Увага, сприйняття, мислення та пам'ять учнів у навчальній діяльності

Мислення та пам'ять учнів у навчальній діяльності. Мислення та пам'ять – їх роль у навчанні. Рівні розуміння навчального матеріалу учнями. Закріплення в пам'яті навчального матеріалу. Учні як суб'єкти пізнання на уроках фізичної культури. Засоби мислення. Сутність і роль пам'яті. Види пам'яті і їх механізми. Особливості використання різних видів пам'яті на уроках фізичної культури. Фактори, що впливають на запам'ятовування навчального

матеріалу. Вікові особливості пам'яті. Критерії засвоєння навчального матеріалу.

Загальна характеристика педагогічного спілкування.

Спілкування та його види. Засоби спілкування вчителя фізичної культури з учнями. Фактори, що обумовлюють ефективність педагогічного спілкування. Характеристика педагогічного спілкування. Формування умінь спілкування. Стилi спілкування учителя фізичної культури. Поняття «спілкування», його види. Фактори, що обумовлюють ефективність педагогічного спілкування. Засоби спілкування учителя фізичної культури з учнями. Експресивні уміння учителя фізичної культури. Культура мови учителя фізичної культури. Сутність взаєморозуміння й етапи його встановлення.

Взаєморозуміння між вчителем та учнями і їх відсутність (конфлікти). Сутність взаєморозуміння та етапи його встановлення. Причини та умови виникнення конфлікту вчителя фізичної культури з учнями. Правила поведінки вчителя в конфліктній ситуації та управління конфліктом між учнями. Педагогічний такт. Сприйняття партнера по спілкуванню і виникнення першого враження про нього. Форми впливу вчителя на учнів. Прояв уваги до учня. Прохання і вимога. Переконавання і повчання. Примушення. Оцінка дій і вчинків учнів. Заохочення і покарання. Оцінка і її психологічний вплив. Використання гумору, жарту.

Міжособистісні взаємини в спорті. Соціально-психологічні особливості спортивної групи. Лідерство в спортивній групі. Психологічна напруга і перенапруга в тренувальному процесі. Формування особистості спортсмена. Успішність спортивної діяльності і спілкування. Загальне поняття за спортивну команду як за малу соціальну групу і колектив. Формальна структура спортивної команди. Неформальна структура спортивної команди. Психологічні особливості діяльності тренера в спортивній команді. Згуртованість і психологічний клімат в спортивній команді.

Психологічні особливості юнацького спорту. Ключові проблеми психології юнацького спорту. Особливості мотивації до занять спортом у юних спортсменів. Вплив стресу на юних спортсменів та проблема „перегорання Психологічні основи діагностики в спорті. Психологічні основи відбору в спорті.

Психологічне забезпечення тренувань і змагань. Вплив спортивної діяльності на особистісні характеристики юних спортсменів. Етичні аспекти юнацького спорту. Роль тренера в становленні особистості юного спортсмена. Використання педагогічних прийомів і методів в підготовці юних спортсменів.

2.1.2. Питання до атестації на здобуття ступеня вищої освіти "бакалавр" з педагогіки та психології фізичного виховання і спорту для денної та заочної форм навчання

1. Виховання, як загальнолюдське явище.
2. Структура педагогічної науки та її зв'язок із іншими науками.
3. Загальна характеристика методів науково-педагогічних досліджень.
4. Роль діяльності, середовища і виховання у формуванні особистості.
5. Вікові етапи розвитку особистості учня, їх характеристика.
6. Система освіти в Україні. Закон України "Про освіту".
7. Суть процесу навчання, його задачі і структура.
8. Методи навчання, їх класифікація.
9. Методи організації навчально-пізнавальної діяльності.
10. Методи стимулювання навчально-пізнавальної діяльності.
11. Методи контролю і самоконтролю у навчанні.
12. Основні засоби навчання.
13. Принцип систематичності і послідовності навчання.
14. Принцип доступності навчання.
15. Урок – основна форма організації навчання.
16. Рушійні сили процесу виховання.
17. Загальна характеристика принципів виховання.
18. Принцип добровільності у вихованні.
19. Загальні методи виховання і їх класифікація.
20. Методи формування свідомості особистості.
21. Методи організації діяльності і формування досвіду суспільної поведінки.
22. Методи стимулювання позитивної поведінки і діяльності учнів.
23. Методи контролю за ефективністю виховання.

24. Виховання особистості в колективі.
25. Ознаки та стадії формування колективу.
26. Педагогічне керівництво процесом формування колективу.
27. Виховання здорового способу життя в учнів.
28. Роль фізичного виховання у формуванні особистості.
29. Завдання та зміст позакласної та позашкільної роботи та її місце в системі виховання.
30. Сім'я, як фактор формування особистості.
31. Індивідуально-типологічні особливості особистості: їх характеристика.
32. Поняття про учіння, навічання та навчання. Компоненти навічання школярів мислительним операціям.
33. Психологія навчання: предмет, задачі та змістовні характеристики.
34. Проблеми психології вікового розвитку в світлі діяльності вчителя фізичної культури.
35. Психологія виховання та перевиховання підлітків. Особистість педагога як приклад для наслідування.
36. Спілкування та діяльність. Функції, структура спілкування.
37. Психологія виховного впливу на старшокласників: специфіка виховання 15-17-річних в світлі особистісно-орієнтованого підходу.
38. Розвиток, формування та становлення особистості.
39. Структура та мотиви навчальної діяльності. Розвиток розумових здібностей школярів.
40. Психологія педагогічних здібностей. Своєрідність предметно-змістових характеристик здібностей учителя.
41. Поняття особистості, її структура. Теорії особистості.
42. Психологія педагогічної діяльності. Стилi педагогічної діяльності.
43. Закономірності та фактори, що впливають на психічний розвиток особистості.
44. Методи дослідження у віковій, педагогічній та соціальній психології, їх значення для педагога.

45. Соціальна психологія: предмет, методи та її значення у поліпшенні міжособистісних відносин в учнівському та педагогічному колективах.

46. Поняття соціальної групи. Психологія колективу.

47. Психологія: її предмет, структура. Характеристика основних напрямів сучасної психології.

48. Психологія педагогічної оцінки як складової частини взаємодії в системі “учитель-учень” в межах 12-бальної системи оцінювання в сучасній школі.

49. Психічний розвиток дошкільника як основа розуміння вчителем онтогенезу психіки та свідомості дитини.

50. Здібності, інтереси та обдарованість школярів. Фактори, умови та джерела їх розвитку.

51. Феномен лідерства та керівництва у соціальній групі.

52. Психологія навчальної діяльності. Теорія поетапного формування розумових дій П. Гальперіна. Учіння як провідна діяльність молодшого школяра.

53. Психологія підліткового віку. Світогляд, ідеали, перспективи, цінності та професійна орієнтація підлітків.

54. Загальна характеристика психічного розвитку дитини раннього віку. Формування способів дій та оволодіння предметною діяльністю. Криза трьох років.

55. Особливості, функції педагогічного спілкування.

56. Роль спадковості, середовища й діяльності в розвитку особистості. Рушійні сили розвитку особистості.

57. Вікова періодизація як психолого-педагогічна проблема.

58. Єдність процесів розвитку, виховання та навчання.

59. Спілкування, конфлікти у підлітковому віці, їх вплив на формування особистості школяра. Роль учителя у вирішенні підліткових конфліктів.

60. Психіка та свідомість: їх визначення та структура.

2.1.3. Література

Основна література з педагогіки та психології фізичного виховання і спорту

1. Варій М.Й. Основи психології і педагогіки: навч. пос. для студ. вищ. навч. закл / М.Й. Варій, В.Л. Ортинський – К.: Центр учбової літератури, 2009. – С. 256-374.

2. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н.П. Волкова. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2001. – 576 с.

3. Державна національна програма „Освіта” (Україна ХХІ століття). - К., 1994.

4. Дубасенюк О.А. Практичні завдання та задачі з курсу педагогіки: Навч. посібник / О.А. Дубасенюк. - Житомир: Вид-во Житом. держ. пед. ун-т, 2003. – 200 с.

5. Заброцький М.М. Основи вікової психології / М.М. Заброцький. – Тернопіль: Богдан, 2001. – 125 с.

6. Заброцький М.М. Педагогічна психологія / М.М. Заброцький. – Київ: Олімпійська література, 2000. – 357 с.

7. Каптерев П.Ф. Метод и его применение. // Педагогіка: Хрестоматія/ Уклад.: А.І. Кузмінський, В.Л. Омеляненко. – К.: Знання – Прес, 2003. – 700 с. – (Навчально-методичний комплекс з педагогіки).

8. Лозова В.І. Теоретичні основи виховання і навчання: Навчальний посібник / В.І. Лозова, Г.В. Троцько. – Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2-е вид., випр. і доп. – Харків: „ОВС”, 2002. – 400 с.

9. Лозова В.І. Теоретичні основи виховання і навчання: Навч. Посібник / В.І. Лозова, Г.В. Троцько – Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2-е вид., випр. та доп. – Харків: „ОВС”, 2002. – 400 с.

10. Пашукова Т.І. Практикум з загальної психології / Т.І. Пашукова, А.І. Допіра, Г.В. Дьяконов. – Київ, 2000. – 258 с.

11. Педагогіка: Навчальний посібник / В.М. Галузьяк, М.І. Сметанський, В.І. Шахов.-2-е вид., випр. і доп.- Вінниця: „Книга-Вега”, 2003. - 416 с.

12. Психологія / За ред. Ю.Л. Трофімова. - Київ, 1999. – 125 с.

13. Фіцула М.М. Педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М.М. Фіцула. – К.: Академвидав, 2003. – 528 с.

Додаткова література з педагогіки та психології фізичного виховання і спорту

1. Бочелюк В.Й. Психологія спорту. Навчальний посібник / В.Й. Бочелюк, О.Я. Черепехіна – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 224 с.

2. Воронова В.І. Психологія спорту. Навч. посібник / В.І. Воронова – К.: Олімпійська література, 2007. – 298 с.

3. Ложкин Г.В. Психология спорта: схемы, комментарии, практикум: учеб. пособ./ Г.В. Ложкин – К.: Освіта України, 2011. – 484 с.

4. Уэйнберг Р.С. Основы психологии спорта та фізичної культури / Р.С. Уэйнберг, Д. Гоулд. - К.: Олімпійська література, 1998.-335 с.

2.2. Теорія та методика фізичного виховання

2.2.1. Програма до атестації здобувачів ступеня вищої освіти з теорії та методики фізичного виховання

Вступ в теорію і методику фізичного виховання. Предмет і зміст теорії і методики фізичного виховання, методи наукових досліджень. Об'єкт і предмет навчання. Соціологічний, педагогічний та біологічний напрямки теорії та методики фізичного виховання. Термінологічний апарат (фізична культура, фізичне виховання, фізична освіта, фізичний розвиток, фізичні якості, фізичний стан, фізичне здоров'я, фізична працездатність, фізична підготовленість, фізична рекреація, фізична реабілітація, рухова активність, норма). Джерела та етапи розвитку ТМФВ. Структура дисципліни. Методи наукових досліджень в фізичному вихованні.

Теорія фізичного виховання як наукова і навчальна дисципліна. Предмет теорії фізичного виховання і її місце в системі наукових знань. Джерела виникнення і розвитку теорії фізичного виховання. Вихідні поняття теорії фізичного виховання: фізична культура, фізичний розвиток, фізичне виховання.

Система фізичного виховання. Визначення поняття. Основи української національної системи фізичного виховання. Ідеологічні основи. Науково-методичні основи. Правові та програмно-нормативні основи. Організаційні основи. Умови функціонування системи фізичного виховання. Мета та основні завдання фізичного виховання. Освітні завдання. Оздоровчі завдання. Виховні завдання.

Інтелектуальний розвиток учнів у процесі фізичного виховання. Моральне виховання учнів у процесі фізичного виховання. Виховання волі у процесі занять фізичними вправами. Фізичне і господарсько-трудове виховання учнів. Вплив занять фізичними вправами на естетичне виховання учнів.

Принципи побудови процесу фізичного виховання. Визначення поняття. Структура системи педагогічних принципів. Соціально-педагогічні принципи побудови процесу фізичного виховання: принцип формування фізичної культури людини; принцип гармонійного розвитку особистості; принцип зв'язку з життєдіяльністю; принцип оздоровчої спрямованості. Методичні принципи фізичного виховання: принцип свідомості й активності учнів; принцип наочності; принцип доступності й індивідуалізації; принцип систематичності. Принципи побудови занять у процесі фізичного виховання: принцип міцності і прогресування; принцип безперервності; принцип циклічності; принцип врахування вікових особливостей особистості.

Засоби фізичного виховання. Визначення поняття. Фізичні вправи як основний засіб фізичного виховання. Природні сили як допоміжний засіб фізичного виховання. Гігієнічні фактори як допоміжний засіб фізичного виховання. Зміст та форма фізичних вправ. Загальні поняття про техніку фізичних вправ. Компоненти техніки фізичних вправ. Фази виконання фізичних вправ. Характеристики рухів: просторові характеристики; часові характеристики рухів; просторово-часові характеристики; динамічні та ритмічні характеристики. Класифікація фізичних вправ. Утворення ефектів фізичних вправ. Поняття «ефект» фізичних вправ. Характеристика процесів зміни в організмі під впливом фізичних вправ: робоча фаза; фаза відносної нормалізації; редуційна фаза; кумулятивний ефект.

Навантаження та відпочинок як взаємопов'язані компоненти виконання фізичних вправ. Загальна характеристика фізичного навантаження. Регулювання зовнішньої сторони навантаження шляхом зміни її компонентів. Внутрішня сторона фізичного навантаження. Відпочинок між фізичними навантаженнями як фактор оптимізації тренуючих впливів.

Негативний вплив фізичного навантаження на стан фізичної підготовленості та здоров'я людини. Адаптація організму до навантаження.

Методи фізичного виховання. Визначення поняття: «метод», «методичний прийом», «методика», «методичний підхід». Практичні методи фізичного виховання: методи навчання рухових дій, методи вдосконалення та закріплення рухових дій, методи вдосконалення фізичних якостей. Загально-педагогічні методи в фізичному вихованні. Вербальні методи: розповідь, пояснювання, інструктування, вказівки, команди, оцінки. Методи демонстрації. Методи наочності.

Основи методики вдосконалення фізичних якостей. Загальна характеристика фізичних якостей людини. «Перенос» фізичних якостей. Поняття «методика» вдосконалення фізичних якостей.

Основи методики розвитку сили. Загальна характеристика сили як фізичної якості. Фактори, що зумовлюють силові можливості людини. Засоби вдосконалення сили. Методика розвитку максимальної сили. Методика розвитку швидкої сили. Методика розвитку вибухової сили. Поради щодо профілактики травм у процесі силової підготовки. Вікова динаміка природного розвитку сили. Контроль силових можливостей та деякі особливості методики їх вдосконалення у школярів.

Основи методики розвитку швидкості. Загальна характеристика швидкості як фізичної якості людини. Фактори, що зумовлюють прояви швидкості. Засоби вдосконалення швидкості. Методика вдосконалення швидкості: швидкості рухових реакцій, циклічних рухів, ациклічних рухових дій. Вікова динаміка природного розвитку швидкості.

Основи методики розвитку витривалості. Загальна характеристика витривалості як фізичної якості людини. Види витривалості. Фактори, що зумовлюють прояви витривалості. Методи оцінки витривалості. Методика розвитку швидкісної витривалості. Методика розвитку силової витривалості. Вікова динаміка природного розвитку витривалості та контроль за її розвитком.

Основи методики розвитку гнучкості. Загальна характеристика гнучкості. Фактори, від яких залежить прояв

гнучкості. Засоби удосконалення гнучкості. Методика розвитку гнучкості. Вікова динаміка природного розвитку гнучкості та контроль за її розвитком.

Основи методики розвитку координаційних здібностей. Координаційні здібності. Фактори, що визначають спритність. Здатність до збереження рівноваги. Здатність відчувати ритм. Методи оцінки координації. Загальні основи методики удосконалення координації. Методика розвитку координації. Вікова динаміка розвитку та контроль координації.

Загальні основи навчання рухових дій. Особливості навчання у фізичному вихованні. Рухові уміння та навички. Механізм формування рухових дій. Структура (етапи) процесу навчання рухових дій. Етап розучування рухової дії. Етап засвоєння рухової дії. Етап закріплення рухової дії.

Форми організації занять. Загальна характеристика форм організації занять. Структура занять у фізичному вихованні. Основні аспекти побудови занять у фізичному вихованні. Типова структура занять. Методи організації занять фізичними вправами. Позаурочні форми проведення занять.

Планування та контроль. Перспективне, етапне, короткотермінове планування в школі, в спортивній секції. Конспект уроку. Дидактичні розробки з методики навчання та розвитку фізичних якостей. Позакласні та позашкільні спортивно-масові та фізкультурні оздоровчі заходи.

Характеристика педагогічного контролю. Складання хронокарти уроку та графіку пульсометрії. Педагогічний аналіз уроку, самоаналіз. Самоконтроль.

2.2.2. Питання до атестації на здобуття ступеня вищої освіти "бакалавр" з теорії та методики фізичного виховання для денної та заочної форм навчання

1. Мета і завдання фізичного виховання.
2. Анатомо-фізіологічні особливості організму дітей дошкільного віку.
3. Загально-педагогічні принципи у фізичному вихованні.
4. Анатомо-фізіологічні особливості організму дітей молодшого

шкільного віку.

5.Етап розучування рухових дій: завдання, засоби, методи, характерні помилки.

6.Організаційні форми фізичного виховання дітей дошкільного віку.

7.Етап закріплення рухових дій: завдання, засоби, методи, характерні помилки.

8.Етап удосконалення рухових дій: завдання, засоби, методи, характерні помилки.

9.Особливості використання засобів та методів у процесі навчання руховим діям дітей дошкільного віку.

10. Сила та її прояв у руховій діяльності: визначення поняття, фактори, що обумовлюють її прояв, види силових здібностей.

11. Спрямованість розвитку рухових якостей дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

12. Швидкість (бистрота) та її прояв у руховій діяльності: визначення поняття, фактори, що обумовлюють її прояв, види швидкості.

13. Правила підбору вправ ігрового характеру для проведення їх з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку.

14. Координаційні здібності та їх прояв у руховій діяльності: визначення поняття; фактори, що обумовлюють їх прояв; види координаційних здібностей.

15. Структура та зміст фізичного виховання учнів середнього шкільного віку.

16. Гнучкість та її прояв у руховій діяльності: визначення поняття, фактори, що обумовлюють її прояв, види гнучкості.

17. Анатомо-фізіологічні особливості учнів середнього шкільного віку.

18. Витривалість та її прояв у руховій діяльності: визначення поняття; фактори, що обумовлюють її прояв; види витривалості.

19. Рекомендації щодо організації та проведення уроків фізичної культури з учнями середнього шкільного віку

20. Структура та зміст фізичного виховання учнів старшого шкільного віку.

21. Урок фізичної культури як основна форма фізичного

виховання; значення, характерні особливості, структура, типи і види.

22. Анатомо-фізіологічні особливості учнів старшого шкільного віку.

23. Характеристика позакласних та позашкільних форми занять фізичними вправами.

24. Рекомендації з організації та проведення уроків фізичної культури з учнями старшого шкільного віку.

25. Сенситивні періоди розвитку основних рухових якостей учнів середнього та старшого шкільного віку.

26. Педагогічний контроль у фізичному вихованні у школі. Значення, види контролю, їх характеристика.

27. Методика розвитку силових якостей у школярів.

28. Фізична вправа як специфічний засіб виховання (форма та зміст фізичної вправи, класифікація фізичних вправ).

29. Методика розвитку швидко-силових якостей у школярів.

30. Техніка фізичних вправ: визначення, поняття, основа, визначальна ланка і деталі техніки; фази рухів.

31. Навантаження та відпочинок як взаємопов'язані компоненти виконання фізичних вправ.

32. Загальна характеристика фізичних якостей людини: «перенос» фізичних якостей, поняття «методика» вдосконалення фізичних якостей.

33. Методика розвитку швидкості у школярів.

34. Загально-педагогічні методи в фізичному вихованні: вербальні методи: розповідь, пояснювання, інструктування, вказівки, команди, оцінки.

35. Загально-педагогічні методи в фізичному вихованні: методи демонстрації, методи наочності.

36. Методика розвитку витривалості у школярів.

37. Методика розвитку спритності у школярів.

38. Поняття про рухові вміння та навички, їх відмінні риси; механізм формування рухових вмінь та навичок.

39. Методика розвитку гнучкості у школярів.

40. Значення організаційних форм фізичного виховання школярів та їх класифікація.

41. Обсяг та інтенсивність фізичного навантаження.

42. Адаптація організму до навантаження.
43. Характеристика ігрового та змагального методу навчання.
44. Педагогічний аналіз уроку: складання хронокарти уроку та графіку пульсометри.
45. Основні терміни та поняття системи фізичного виховання.
46. Фізичний розвиток учнів.
47. Загальна характеристика програми з фізичної культури в ЗОШ.
48. Характеристика варіативного модулю програми з фізичної культури в ЗОШ.
49. Характеристика інваріативного модулю програми з фізичної культури в ЗОШ.
50. "Колове" тренування, як метод виховання фізичних якостей.
51. Характеристика методів навчання у фізичному вихованні.
52. Оцінювання навчальних досягнень учнів.
53. Індивідуальний та диференційований підхід у фізичному вихованні.
54. Форми організації учнів на уроці та способи виконання вправ.
55. Специфічні принципи фізичного виховання: принцип доступності й індивідуалізації; принцип систематичності.
56. Принципи побудови занять у процесі фізичного виховання: принцип міцності і прогресування; принцип безперервності; принцип циклічності.
57. Дидактичні принципи фізичного виховання: принцип свідомості й активності учнів; принцип наочності.
58. Характеристика процесів зміни в організмі під впливом фізичних вправ: робоча фаза; фаза відносної нормалізації; редуційна фаза; кумулятивний ефект.
59. Особливості диференційованого фізичного виховання учнів з різним рівнем фізичного розвитку.
60. Особливості диференційованого фізичного виховання учнів з різним рівнем тілобудови.

2.2.3. Література

Основна література з теорії та методики фізичного виховання

1. Арєф'єв В.Г. Фізична культура в школі: Навчальний посібник для студентів навчальних закладів II- IV рівнів акредитації / В.Г. Арєф'єв, Г.А.Єдинак – 2-е вид. перероб. доповн. – Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА, 2002. – 384 с.

2. Вільчковський Е.С. Теорія та методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: Навч. посібник / Е.С. Вільчковський, О.І. Курок. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 428с.

3. Горохова скриня: Українські народні ігри – Київ: Веселка, 2003, С. 95.

4. Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, Н.І. Богданець-Білоskalенко [та ін.]; наук. ред.: Г.В. Беленька, М.А. Машовець; Мін. освіти і науки України, ун-т ім. Б. Грінченка. – К.: 2016, 304 с.

5. Дмитренко Т.І. Руховий режим у дитячому садку.-К.: Радянська школа 1980. С.96.

6. Дмитренко Т.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей раннього і дошкільного віку. Посібник для дош. відділення пед. ін-тів та учнів дошкільн. Відділень пед. училищ / Т.І. Дмитренко – Київ.: Вища школа, 1979., С.242.

7. Келлер В.С., Платонов В.М. Теоретико-методичні основи підготовки спортсменів / В.С. Келлер, В.М. Платонов - Львів: Українська спортивна Асоціація, 1992. – 269 с.

8. Куц О.С. Інтенсифікація формування знань з теорії та методики фізичного виховання учнівської молоді: навчальний посібник / О.С. Куц, В.І. Романова – Рівне: О. Зень, 2017. – 384 с.

9. Круцевич Т.Ю. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків та молоді / Т.Ю. Круцевич, М.І. Воробйов, Г.В. Безверхня – Київ: Олімпійська література, 2011.- 224 с.

10. Линець М.М. Основи методики розвитку рухових якостей. Навч. посібник / М.М. Линець – Львів.: Штабар, 1997.-207 с.

11. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів 5-11 класи (Затверджено Міністерством освіти і науки України Наказ № 1021 від 28.10.2010 р.).

12. Папуша В.Г. Методика фізичного виховання школярів: форми, зміст, організація / В.Г. Папуша – Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. – 192с.

13. Папуша В.Г. Теорія і методика фізичного виховання у схемах і таблицях / В.Г. Папуша – Тернопіль: підручники і посібники, 2011. – 128 с.

14. Русова С.Ф. Теорія і практика дошкільного виховання – С.Ф. Русова – Львів-Краків-Париж: Просвіта, 2003.-127 с.

15. Рухливі і спортивні ігри в школі: Посібник для вчителя / А.П.Демчишин, В.М.Артюх, В.А.Димчишин, Й.Г.Фалес.-К.: 2002.-175 с.

16. Сергієнко Л. П. Терміни і поняття у фізичній культурі – Л.П. Сергієнко. – Тернопіль: Навчальна книга -Богдан, 2011.- 264 с.

17. Сергієнко Л.П. Практикум з теорії та методики фізичного виховання: Навчальний посібник / Л.П. Сергієнко – Харків: «ОВС», 2007. – 271 с.

18. Теорія та методика фізичного виховання: підруч. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту: у 2-х т.- / [Т.Ю. Круцевич, Н.Є. Пангелова, О.Д. Кривчикова та ін.; за ред. Т.Ю. Круцевич]. – [2-ге вид., переробл. та доп.]. – К.: Національний університет фізичного виховання і спорту України, вид-во «Олімп. л-ра, 2017. – Т. 1. Загальні основи теорії і методики фізичного виховання. – 384с.

19. Теорія та методика фізичного виховання: підруч. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту: у 2-х т.- / [Т.Ю. Круцевич, Н.Є. Пангелова, О.Д. Кривчикова та ін.; за ред. Т.Ю. Круцевич]. – [2-ге вид., переробл. та доп.]. – К.: Національний університет фізичного виховання і спорту України, вид-во «Олімп. л-ра, 2017. – Т. 2. Методика фізичного виховання різних груп населення. – 448с.

20. Фізична культура // Програма для загальноосвітніх навчальних закладів, 5-9 класів. –К. - 2008.

21. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання. Частина 1. – Тернопіль: Навчальна книга –Богдан, 2007. – 272 с.

22. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання. Частина 2. – Тернопіль: Навчальна книга –Богдан, 2007. – 248 с.

Додаткова література з теорії та методики фізичного виховання

1. Вільчковський Е.С. Теорія та методика фізичного виховання дітей дошкільного віку: Навч. посібник / Е.С. Вільчковський, О.І. Курок – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – 428с.

2. Волков Л.В. Основи спортивної підготовки дітей і підлітків / Л.В. Волков – К.: Вища школа, 2003. - 152 с.

3. Дубогай О.Д. Навчання в русі. Здоров'язбережувальні педагогічні технології для дошкільнят та учнів [Текст]: навч. посіб. [для студентів вищ. навч. закл., вихователів дошкільн. навч. закл., учителів фіз. культури, методистів, батьків] / О.Д. Дубогай, А.В. Цьось. – Луцьк: Вежа-Друк, 2017. – 324 с.

4. Платонов В.М. Фізична підготовка спортсмена / В.М. Платонов, М.М. Булатова. -К.: Олімпійська література, 1995. - 320 с.

5. Сергієнко Л.П. Теорія та методика дитячого і юнацького спорту: підручник / Л.П. Сергієнко. – К.: Кондор-Видавництво, 2016. – 542 с.

6. Фізична культура в школі: методичний посібник / за загальною редакцією С.М. Дятленка. – К.: Літера ЛТД, 2010. – 176 с.

7. Фізична культура в школі: 5-11 класи: методичний посібник / за редакцією С.М. Дятленка. – К.: Літера ЛТД, 2011. – 368 с.

8. Цьось А.В. Історія фізичного виховання на теренах України з найдавніших часів до початку ХІХ ст.: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / А.В. Цьось, Н.А. Деделюк. – Луцьк: Східноєвроп. Навч. ун-т ім. Лесі Українки, 2014. – 456 с.

9. Закон України "Про фізичну культуру і спорт" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=229-88-%EF>. – Назва з екрану

10. Нова Українська школа [Електронний ресурс] // Концептуальні засади реформування середньої школи // Режим доступу: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/280/konczepczyia.pdf>

11. Теорія та методика фізичного виховання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tmfv.com.ua>. – Назва з екрану

12. Теорія та методика фізичного виховання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://eprints.cdu.edu.ua/.../В_П_Івашенко_О_П_Безкопильний_Теорія_і_методика_фізичного_виховання – Назва з екрану

МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

**С.С. Возний, І.Г. Глухов, І.В. Городинська,
Ю.А. Грабовський, І.І. Корольова, В.Ю. Коваль,
О.С. Кольцова, І.В. Маляренко, О.Б. Пришва,
В.С. Руденко, С.І. Степанюк**

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до підготовки і складання
комплексного державного іспиту за фахом**

для студентів першого (бакалаврського) рівня
за спеціальністю 014 Середня освіта (Фізична культура)
галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

ISBN 978-617-7783-27-4

Підписано до друку 12.11.2019 р. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Наклад 300 прим.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографія.
Ум. друк. арк. 2,13. Обл.-вид. арк. 2,29.
Замовлення № 1335.

Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В. С.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи: серія ХС № 48 від 14.04.2005 р.
видано Управлінням у справах преси та інформації.
Адреса: 73000, Україна, м. Херсон, вул. Соборна, 2,
тел. (050) 133–10–13, e-mail: printvvs@gmail.com, vish_sveta@rambler.ru